

В.І. Вострякова, канд. екон. наук (ВНАУ, Вінниця)

ФОРМУВАННЯ СТАЛИХ АГРОЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БІОЕКОНОМІЧНОГО ВЕКТОРУ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Незважаючи на важливість та значний потенціал переваг та перспектив від впровадження біоекономічного вектору розвитку країни, впровадження його на практиці наразі є доволі складним процесом, як в масштабах окремого ринку, так і країни цілому. Щоб запустити процес змін, необхідно залучати велику кількість різних інституцій, від державних органів влади до приватних компаній, громадян та науково-дослідних установ. Успішну реалізацію переходу до біоекономіки можливо забезпечити за допомогою впровадження логістичного підходу, а саме створення сталих логістичних систем. Здатність логістики адаптуватись та інтегруватись у будь-яку сферу діяльності, наприклад, в АПК, надає їй нового значення і трансформує в агрологістику, враховуючи особливості виробництва та реалізації продукції в аграрному секторі економіки.

Аграрний сектор відіграє в економіці України ключову роль. У 2018 році аграрний сектор генерував близько 13% українського ВВП. Частка продукції сільського господарства в загальному експорті України за цей період склала 39,8%, або \$18,8 млрд [1]. Однак, Україна, володіючи значним потенціалом у розвитку сільського господарства, все ще знаходиться на початковому етапі формування ефективної аграрної політики.

Переорієнтація торговельних відносин України зі Сходу на Захід вимагає від українських компаній кардинальної зміни підходів до якості та ефективності управління бізнес процесами, а також відповідності сповідуваному та прийнятому на законодавчому рівні у ЄС вектору на розвиток циркулярної економіки (ЦЕ). Концепція ЦЕ все ще не є чітко визначеною та значною мірою ґрунтується на попередніх концепціях сталого розвитку та біоекономічних принципах. Перехід до біоекономічного розвитку передбачає вирішення загальних суспільних проблем, таких як продовольча безпека, зміна клімату, обмежені природні ресурси, економічне зростання та попит на сировину. Міністерством економічного розвитку та торгівлі України в Національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна» [2] поставлено завдання переходу на засади ЦЕ. Відповідно, починають розроблятися нормативні документи, які враховують основні принципи економіки

замкненого циклу, у тому числі і в агросекторі. Зважаючи на те, що у якості об'єкту дослідження виступає аграрний сектор України, ми зосередимо увагу на її агрологістичній галузі та на тому, який внесок може зробити формування сталих агрологістичних систем у розвиток біоeкономіки. У дослідженні проведено SWOT-аналіз (табл.1) переваг та можливостей від впровадження сталих агропродовольчих ланцюгів для розвитку біоeкономіки та основних загроз і бар'єрів, які можуть існувати, перешкоджаючи такому переходу.

Таблиця 1 – SWOT-аналіз впливу АСЛДВ на розвиток біоeкономіки України

Сильні сторони	Слабкі сторони
• Раціональне використання природних ресурсів. • Перехід на стандарти безпеки ЄС. • Розвиток альтернативної енергетики та енергоощадних технологій. • Міжнародна технічна допомога. • Інтеграційні процеси в АЛП. • Зменшення конкуренції між с.-г. продукцією та біопаливом за рахунок використання відходів. • Зменшення відходів та втрат в АЛП.	• Незахищеність дрібних товаровиробників; • Низький рівень розвитку агрологістики. • Низький рівень підтримки та розуміння суспільства і влади. • Низький рівень створеної доданої вартості. • Низький рівень с.-г. кооперації. • слабкість узгодженості політики на різних рівнях
Можливості	Загрози
• Зменшення викидів CO₂. • Зростання попиту на функціональні продукти харчування та популяризація органічної продукції • Створення нових робочих місць за рахунок використання нових ресурсів та відкриття нових ринків. • Диверсифікація фермерських практик та встановлення зв'язків з новими секторами та бізнесом. • Зменшення ризиків шляхом переходу до більш економних бізнес-моделей. • Зниження витрат за рахунок більш ефективного використання ресурсів та оптимізації використання відходів. • Створення нової біо-продукції з високою доданою вартістю.	• Невідповідність величини штрафних санкцій характеру та масштабам порушень в екологічній сфері; • Посилення акценту на покарання (штрафи і санкції) на протипагу заходам попередження відповідних порушень. • Суттєве зростання вартості енергоносіїв, сировини, матеріалів. • Надмірне використання ґрунтів та водних ресурсів. • Вплив нових сортів с.-г. культур на родючість ґрунтів. • Нестійкість біоенергетичного виробництва.

Джерело: сформовано автором.

Згідно з доповіддю ОЕСР [3], за рахунок біоекономіки можна підвищити ВВП на 2,7% (з них 39% - у промисловості, 36% - у сільському господарстві та 25% - у сфері охорони здоров'я) у зоні ОЕСР до 2030 року. Міністерством енергетики США [4], встановлено, що на мільярд тонн сухої біомаси припадає 1,1 мільйона нових робочих місць, 25% заміщення викопних видів палива біопаливом та скорочення CO₂ на 400 млн. тон на рік.

Незважаючи на переваги та можливості від впровадження біоекономічних підходів у агросектор, поряд із цим існують і ризики, особливо якщо політика розробляється та проводиться фрагментарно. Передусім це стосується критичного збільшення вирощування біомаси для виробництва біопалив, а не сільськогосподарської продукції. На нашу думку, саме формування агропродовольчих сталих ланцюгів доданої вартості (АСЛДВ) дає можливість мінімізувати такі загрози, адже передбачає використання втрат агрологістики або відходів, а також побічних продуктів при виробництві продуктів харчування. Вздовж АСЛДВ відбувається перетворенням потоків відходів у продукти з доданою вартістю, такі як функціональні продукти харчування, концентровані корми та біопалива [5].

За рахунок формування АСЛДВ сільське господарство України може стати центром біоекономіки, надаючи сировину для біопалив та нових біо-продуктів з доданою вартістю. Використання можливостей та пом'якшення потенційних ризиків значною мірою залежить від того, які інструменти регулювання застосовуються при управлінні процесом переходу до сталого розвитку, що і потребує подальшого дослідження.

Інформаційні джерела:

1. Валовий внутрішній продукт. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 03.03.2020).
2. Цілі сталого розвитку: Україна. Національна доповідь. Київ, 2017. URL: <http://www.un.org.ua> (дата звернення: 03.03.2020).
3. OECD, The Bioeconomy to 2030: Designing a Policy Agenda, Publishing, Paris, 2009. URL: <https://doi.org/10.1787/9789264056886-en>.
4. US Department of Energy. Billion-ton report advancing domestic resources for a thriving bioeconomy. USA, 2016. URL: <http://energy.gov/eere/bioenergy/2016-billion-ton-report> (Last accessed: 03.03.2020).
5. Вострякова В.І. Біоекономічний потенціал втрат агрологістики у формуванні сталих ланцюгів доданої вартості. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. Вінниця, 2018. № 4. С. 81-92.